

KOMUNIKÁCIA V ZÁUJMOVÝCH A PROFESIJNÝCH SKUPINÁCH

COMMUNICATION WITHIN HOBBY AND PROFESSIONAL GROUPS

Alena Záborská

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

7301 všeobecná jazykoveda, 1. rok štúdia, denná forma štúdia
alena.zaborska@umb.sk

Školiteľ: **doc. Mgr. Jaromír Krško, PhD. (jaromir.krsko@umb.sk)**

Kľúčové slová

sociolekt, komunikačný register, nespisovná lexika, slang, argot, profesionalizmy

Key words

sociolect, communication register, non-standard lexis, slang, argot, professionalisms

Úvod

Subštandardná forma jazyka, ktorú J. Horecký vyčlenil v rámci modelu národného jazyka, je predmetom rôznorodých jazykovedných výskumov. V rámci nej sa pozornosť mnohých odborníkov obracia na skúmanie jazykových špecifik komunikácie istej spoločenskej skupiny – ide o sociálne nárečia alebo sociolekty, nespisovné útvary národného jazyka charakteristické pre istú spoločenskú skupinu a typické osobitými lexikálnymi, morfológickými a syntaktickými odchýlkami od normy spisovného jazyka (Mistrík, 2002). Okrem príslušnosti k istej sociálnej skupine je ich príznačným znakom podľa J. Bosáka (1996) také zakódovanie informácie, vďaka ktorému je jej obsah prístupný len vybraným komunikantom. Svojrázne využitie jazyka je jedným zo spoločných znakov príslušníkov istej sociálnej skupiny, ktorí „musia dokonale ovládať skupinový jazykový systém, aby nedochádzalo k rôznym sémantickým posunom, ktoré by znejasňovali komunikáciu v rámci skupiny“ (Krško, 2004, s. 200). Napriek tendencii sociolektov prechádzať ostatnými formami národného jazyka uvedené vlastnosti naznačujú, že aktívnym používaním sociolektu sa používateľ jazyka začleňuje k istej sociálnej skupine, ktorá sa z lingválneho hľadiska od zvyšku spoločnosti odlišuje formálnymi (najmä lexikálnymi) špecifikami, ale aj zámerom komunikácie.

Lexika v rámci sociolektu

V prípade upriamenia pozornosti na lexikálne špecifiká komunikácie istej profesijnej alebo záujmovej skupiny možno pracovať s diferenciáciou slovnej zásoby z hľadiska sociálneho a teritoriálneho používania načrtnutou P. Ondrusom (1980). Autor vydeľuje v rámci sociálneho používania a vzhľadom na charakter danej sociálnej skupiny a zámer jej komunikácie argotizmy, slangové slová, profesionalizmy a terminologické slová. Za vhodnejšie vyčlenenie slovnej zásoby charakteristickej pre istú sociálnu skupinu považujeme však rozdelenie sociolektov na slangizmy, argotizmy a profesionalizmy, ktorého zástancom je J. Bosák (1996), P. Odaloš (1997) či M. Ološtiak (2010). Napriek svojej spätosti s odbornou a vedeckou sférou termíny ako spisovné lexikálne jednotky typické pre náučný štýl nepovažujeme za druh sociolektu.

Zatiaľ čo argotizmy sú charakteristické zámerným utajovaním obsahu komunikácie medzi komunikačnými partnermi pred nezainteresovanými ľuďmi a profesionalizmy sa viažu na istú pracovnú oblasť, pri analýze lexikálno-štylistických špecifik komunikácie ľudí, ktorých spája istá záujmová činnosť (ako napr. športová aktivita, hudobné podujatia, kultúrne podujatia), sa najčastejšie operuje s termínom slang. Slang, ktorým sa teoreticky zaoberalo viacero slovenských jazykovedcov (L. Dvonč, J. Mistrík, B. Hochel a i.), predstavuje „nespisovné výrazové prostriedky,

ktoré používajú príslušníci vyhranených sociálnych skupín, ľudia istého zamestnania alebo stavu a ľudia, ktorých spája spoločná záujmová činnosť“ (Findra, 2004, s. 28). Aktívnym používaním slangu, argotu alebo profesionalizmov sa komunikanti začleňujú do istej skupiny a zároveň ním vyjadrujú svoju odlišnosť od príslušníkov iných skupín. Z lexikálneho hľadiska možno badať rozdiel v reči príslušníkov jednotlivých skupín jednak v odlišnom inventári lexém odkazujúcich na rovnakú extralingválnu skutočnosť a jednak v odlišnom význame formálne totožných jazykových prostriedkov.

Na terminologické pomenovanie lexiky používanej príslušníkmi istých záujmových skupín sa ponúka aj termín žargón, na ktorý sa však v slovenskej jazykovede vyskytujú zmiešané názory. J. Mistrík (1997, s. 104) vníma tento pojem ako „súbor často nespisovných pomenovaní, ktoré sa používajú pri vzájomnom dorozumívaní ľudí istej sociálnej alebo záujmovej sféry“. Autor dodáva, že komunikanti využívajú žargón s úmyslom utajiť obsah komunikácie pred ľuďmi nepatriacich do rovnakej sociálnej alebo záujmovej skupiny a zároveň vyjadriť od nich istý odstup. Na základe tejto charakteristiky možno badať isté prelínanie typických vlastností žargónu podľa J. Mistríka (1997) s typickými vlastnosťami slangu a argotu podľa J. Findru (2004), ktorý žargón osobitne nevydeľuje. Konkrétne ide o utajovanie obsahu informácie (typické pre argot) a zámerné jazykové diferencovanie jednej spoločenskej skupiny od inej (typické pre slang). Napriek uvedeným podobnostiam J. Mistrík (2002) považuje miesto žargónu v nespisovnej lexike slovenského jazyka za opodstatnené, a to pre jeho funkčné využitie v reči malomeštiakov, aristokratov a diletantov, v ktorej slúži na vyjadrenie spoločenskej nadradenosti. Prikláňajúc sa k názoru J. Dolníka (2007), nepovažujeme žargón za vhodné terminologické pomenovanie lexiky členov istej spoločenskej skupiny, pretože v dôsledku svojho variabilného uplatnenia a nepríslušnosti k istej sociálnej skupine je primeranejšie ho vnímať ako pomenovanie osobitného použitia istého typu lexikálnych jednotiek (najmä s úmyslom vyjadrenia nadradenosti).

Uvedené termíny (slang, argot, profesionalizmy) je vhodné využívať pri parciálnom výskume špecifik komunikácie príslušníkov istej záujmovej alebo profesijnej sféry. V prípade takéhoto druhu výskumu sa pozornosť upriamuje na vybranú jazykovú rovinu, väčšinou je to lexikálna rovina jazyka, na ktorej sú odchýlky jednak od spisovného jazyka, jednak od komunikácie v iných skupinách najmarkantnejšie.

Komunikačný register

Pri komplexnom výskume by uvedená terminológia neodrážala charakter danej komunikácie adekvátne, lebo slang, argot a profesionalizmy označujú jazykové prostriedky patriace do nespisovnej lexiky, a tým by naznačovali, že pre danú komunikáciu sú typické len nespisovné jazykové prostriedky. Na túto skutočnosť poukázala A. Gálisová (2009), ktorá, prepájajúc lexikografický a komunikačný prístup pri výskume komunikácie hráčov kartových hier, uprednostnila pred pomenovaním kartársky slang pomenovanie kartársky komunikačný register s odôvodnením, že „nejde len o súbor lexikálnych a gramatických prostriedkov charakteristických pre komunikáciu v danej sociálnej skupine, ale aj o spôsob ich používania v komunikačných aktoch s variabilitou postoja komunikantov ku komunikačným partnerom“ (Gálisová, 2009, s. 149). Použitie jednotlivých (spisovných aj nespisovných) lexikálnych jednotiek, ako aj prostriedkov z iných jazykových rovín teda súvisí s komunikačnou situáciou a situačnými parametrami.

Termín register je v centre záujmu lingvistov od druhej polovice 20. storočia. Najčastejšie sa spája s jazykovedcom M. A. K. Hallidayom (1968), zakladateľom systémovej funkčnej lingvistiky, ktorý v jazyku rozlišuje dva základné typy variet – dialekty a registre. Dialekty sú variety ovplyvnené používateľom jazyka (konkrétne jeho geografickým pôvodom a sociálnym zázemím), zatiaľ čo registre sú variety súvisiace s použitím jazyka (konkrétne s komunikačnou situáciou a funkciou jazyka v danej situácii). Prostredníctvom prepojenia Cruseovho (1986) modelu štyroch základných typov významu v slovách a slovných spojeniach – výrokový (propositional), expresívny (expressive), predpokladaný (presupposed) a vyvolaný (evoked) – a Hallidayovho (1978) poňatia registra M. Bakerová (1992) uvádza, že vyvolaný význam slova je ovplyvnený dialektom aj registrom. Register súvisí s používateľom jazyka a jeho voľbou, resp. preferenciou jazykových jednotiek s ohľadom na konkrétnu situáciu, ktorú vymedzujú tri dimenzie – oblasť (field), spôsob (mode) a tenor. Oblasť

diskurzu závisí nielen od témy komunikácie, ale aj od komunikačnej situácie a jej komponentov. Spôsob diskurzu súvisí s funkciou komunikácie a s formou dorozumievania (písomná alebo ústna), tenor diskurzu so vzťahmi medzi komunikantmi (ako aj s ich sociálnym statusom). V súvislosti s prekladom a s interkultúrnou komunikáciou vo všeobecnosti je náročné odhadnúť najmä tenor, pretože jeho interpretácia závisí od používateľa jazyka a jeho príslušnosti ku kultúre, ktorá sa môže od kultúry jeho komunikačného partnera líšiť do väčšej alebo menšej miery. Napríklad pre komunikáciu študenta s učiteľom na Slovensku je charakteristická formálnosť, no v iných kultúrach je táto komunikácia uvoľnenejšia, a tak cudzinec na Slovensku môže v dôsledku neznalosti tejto skutočnosti v takomto type komunikácie nevedomky a nezámerné pôsobiť neprimerane neformálne. Na Hallidayovo ponímanie registra nadviazali v anglofónnych krajinách ďalší lingvisti, ako napr. D. Biber (1995) a N. Coupland (2007). D. Biber a S. Conradová (2009) poukazujú na veľké množstvo registrov a nejasnosť ich hraníc, no vzhľadom na situačnú podmienenosť je ich početnosť a premenlivosť pochopiteľná. V českej lingvistike sa registru venovala J. Hoffmannová (1997), z novších prác uvádzame štúdiu K. Mrázkovej (2014), v ktorej autorka porovnáva pojmy register a objektívny štýl, poukazujúc pritom na podobnosti a odlišnosti medzi registrom a B. Havráňkovým pojmom funkčný jazyk.

V slovenskej jazykovede sa pojem register spája predovšetkým s D. Slančovou (1999). Ako prvá upozornila na potrebu využitia termínu register v slovenskej jazykovede, ktorý v súvislosti so sociálne determinovanou komunikáciou a diferenciaciou komunikačných sfér a typmi komunikačných situácií považuje za vhodnejšiu možnosť ako tradičné pracovanie s funkčným štýlom, lebo ten najmä pri charakteristike spontánnych hovorených jazykových prejavov nie je postačujúci. Autorka ďalej poukazuje na sociolingvistické chápanie registra, ktoré sa týka vzťahu jazyka, resp. súboru jazykových jednotiek a skupín ľudí so spoločnými záujmami alebo profesiou, a pragmatické chápanie, ktoré súvisí so schopnosťou „naznačovať a meniť svoj postoj ku komunikačným partnerom pomocou jazykových prostriedkov“ (Slančová, 1999, s. 95 – 96). D. Slančová a S. Zajacová (2007) na základe pripomienok J. Horeckého a po ďalších výskumoch definujú komunikačný register ako sociálne podmienené konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie a vydeľujú makrosociálny komunikačný register (ďalej ako MaKR) a mikrosociálny komunikačný register (ďalej ako MiKR). Oba druhy sa týkajú preferovaného konvencionalizovaného jazykového a parajazykového správania sa ľudí, no pri MaKR sa takéto správanie uplatňuje v konkrétnych komunikačných sférach, zatiaľ čo pri MiKR sa viaže na sociálnu rolu, sociálny status a sociálnu vzdialenosť.

Výskum komunikačného registra zo strany D. Slančovej podnietil podobne orientované výskumy v rôznych spoločenských sférach. Ako príklad uvádzame už citovanú štúdiu A. Gálisovej (2009), venujúcu sa komunikačnému registru hráčov kartových hier, a štúdiu S. Zajacovej (2010, 2012) o komunikačnom registri učiteľky v rolových hrách detí a o reči orientovanej na psa. Výskumu komunikačného registra v rôznych spoločenských sférach (zdravotnícke zariadenia, sociálne zariadenia a i.) sa vo svojich záverečných (bakalárskych, diplomových, rigorózných) prácach venujú aj mnohí študenti Prešovskej univerzity v Prešove, na ktorej pôsobí D. Slančová. Okrem toho stojí za povšimnutie aj prepojenie výskumu komunikačného registra s onomastikou. V tomto ohľade uvádzame vysokoškolskú učebnicu J. Krška (2014), v ktorej autor, nadväzujúc na výskum D. Slančovej, vymedzuje toponymický register skupiny (súbor všetkých toponým označujúcich pre danú societu dôležité orientačné body) a toponymický register jednotlivca (súbor všetkých danému jednotlivcovi známych častí toponymických registrov skupín, ktorých je členom).

Vzhľadom na svoje významné postavenie v ľudskej spoločnosti a na svoju sociálnu silu obracajú viacerí lingvisti pozornosť na výskum komunikácie v športe. Z komplexnejších výskumov možno spomenúť štúdiu P. Odaloša (1997), v ktorej autor poukázal na sociálny vplyv na charakter komunikácie v športe (na príklade basketbalového prostredia) prostredníctvom spätosti sociálnej roly komunikantov zapojených do komunikácie, príspevok E. Čulenovej (2004) o komunikačných špecifikách v karate či monografiu D. Slančovej a T. Slančovej (2014) analyzujúcu komunikáciu trénera s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku. A. Džurňáková a A. Gálisová (2010) sa upriamujú vo svojom príspevku na komunikáciu hokejistov, pri ktorej vzhľadom na osobitosť prostredia treba brať do úvahy viacero faktorov (najmä rôznorodosť vzťahov), ktoré ovplyvňujú komunikačné situácie i komunikačné prostredie. Autorky pri úvahách nad

terminologickým vymedzením tejto komunikácie uprednostňujú pojem komunikačný register hokejistov, a to z rovnakých dôvodov, ako sme už uviedli, t. j. z lexikálneho hľadiska sa v danej komunikácii používajú spisovné jazykové prostriedky popri nespisovných, v dôsledku čoho by definovanie špecifik danej komunikácie ako slang nebolo adekvátne.

V súvislosti s výskumom komunikácie v športe je významná štúdia D. Slančovej a T. Slančovej (2012), ktorej hlavný vedecký problém predstavuje otázka terminologického vymedzenia komunikácie trénera s hráčmi loptových hier staršieho školského veku. Hoci sa príspevok zdanlivo orientuje len na analýzu konkrétnej komunikačnej situácie, autorky sa v práci pokúsili o všeobecné začlenenie komunikácie v športe „do komunikačného kontextu slovenskej sociálnej, kultúrnej a jazykovej situácie“ (Slančová – Slančová, 2012, s. 178), zvažujúc pritom nadväznosť na rôzne metodologické východiská, ako sú teória komunikácie, teória textu, teória dialógu, štylistika či sociolingvisticko-štylistický náhľad. Oboznamujúc čitateľa s terminológiou a koncepciami rôznych autorov spätých s uvedenými východiskami (napr. J. Findra a štruktúrna štylistika, F. Miko a výrazová koncepcia, J. Mistrík a koncepcia funkčných štýlov) a analyzujúc a porovnávajúc možné pojmové vymedzenia skúmanej komunikácie z hľadiska uvedených vedných disciplín (napr. trénerský diskurz z hľadiska teórie komunikácie, trénerský štýl z hľadiska koncepcie funkčných štýlov, trénerský, resp. monologizovaný dialóg z hľadiska teórie dialógu), autorky si ako východiskový uhol pohľadu zvolili sociolingvistický náhľad na skúmanie danej problematiky umožňujúci prostredníctvom sociolingvistických a sociologických termínov čo najvhodnejší opis a vysvetlenie komunikácie v športe.

S ohľadom na komunikáciu v športe, ktorý je inštitucionalizovanou pohybovou aktivitou, je jedným z kľúčových pojmov sociálna inštitúcia, t. j. každý všeobecne praktikovaný a v danej kultúre odovzdávaný spôsob správania sa (*Velký sociologický slovník*, 1996). Komunikačným priestorom sociálnej inštitúcie je komunikačná sféra, v rámci ktorej sa vydeľujú jednotlivé komunikačné situácie. Existencia sociálnej inštitúcie súvisí s komplexom „vzorovo určených, vzájomne sa dopĺňajúcich normatívnych očakávaní vymedzujúcich príslušné správanie sa osôb plniacich určité roly“ (Slančová – Slančová, 2012, s. 180). Nejde len o sociálne normy, ale aj o komunikačné normy, makrosociálne registrové normy, mikrosociálne registrové normy a žánrové normy. Aplikujúc teoretické východiská na zvolenú komunikáciu, autorky vymedzujú v rámci športu ako sociálnej inštitúcie športovú komunikačnú sféru, v ktorej identifikujú športový MaKR. V ňom sa vzhľadom na významné postavenie trénera, ktorý je reprezentantom trénerskej sociálnej roly, uplatňuje trénerský MiKR realizujúci sa v dvoch žánroch – tréningový a zápasový dialóg. Navyše je charakter komunikácie trénera s hráčmi ovplyvnený trénerovým individuálnym štýlom, ktorý je prejavom jeho nezávislého správania sa, zatiaľ čo inštitucionalizované správanie prebraté a naučené od predchádzajúcich generácií je do istej miery očakávané.

Autorky v prezentovanej štúdii napriek svojej vedeckovýskumnej orientácii na komunikáciu v športe predložili všeobecnú teoreticko-metodologickú bázu a vytvorili schému, ktorú možno využiť aj pri výskume komunikácie v iných sférach spoločenského života. Za jednotlivé premenné (sociálna inštitúcia, sociálna rola, komunikačná sféra, MaKR, MiKR, žáner) možno totiž dosadiť údaje v závislosti od konkrétnej komunikačnej situácie a s ohľadom na relevantné extralingválne okolnosti, ako napr. vzťah medzi komunikantmi.

Vzťah komunikačného registra, sociolektu a nespisovnej lexiky

Vzhľadom na to, že spôsob jazykovej realizácie v konkrétnej komunikačnej situácii závisí od mimojazykovej aktivity hovoriacich a od charakteru sociálneho prostredia, považuje D. Slančová (1999) register v širšom zmysle za druh sociolektu, ktorý vníma ako sociolingvistický termín spätý s rečou istej skupiny ľudí. Vzhľadom na neobmedzenie registra na lexikálnu rovinu jazyka ho pokladá za všeobecnejší pojem ako napr. pojmy slang a argot. Poukazujúc na fakt, že jazyk pozostáva z viacerých registrov, dialektov aj sociolektov, K. Mrázková (2014) upozorňuje, že zatiaľ čo človek väčšinou ovláda iba jeden, príp. dva dialekty alebo sociolekty, registrov ovláda viacero, a to aktívne aj pasívne. V nadväznosti na Hallidaya zároveň uvádza, že komunikant si používanie sociolektu a dialektu na rozdiel od registra nevolí vedome a aktívne. Sme toho názoru, že použitie a vôbec

ovládanie sociolektu alebo dialektu závisí od začlenenia používateľa jazyka k územne alebo sociálne vymedzenej skupine, ktoré môže byť dané pôvodom a okolím (dialekt) alebo profesiou, príp. spoločnými záujmami (sociolekt). Napriek tomu, že ovládanie dialektu a sociolektu vo väčšine prípadov nemožno považovať za záležitosť expedientovho aktívneho výberu, používanie teritoriálneho alebo sociálneho nárečia súvisí s jeho vedomým rozhodnutím prispôbiť sa komunikačnej situácii a s ochotou, príp. neochotou rešpektovať komunikačnú normu a normy sociálneho správania sa. Aktívne a vedomé rozhodnutie pre použitie istého registra, dialektu či sociolektu v konkrétnej situácii vytvára súvislosť s prepínaním kódu, ktoré odráža schopnosť „expedienta reagovať na zmenu jedného alebo viacerých komponentov komunikačnej situácie“ (Findra, 2004, s. 22). Použitie konkrétneho variantu závisí teda od premenných, ako sú komunikační partneri, prostredie komunikácie či funkcia a zámer komunikácie.

Komplexnejšie sa vzťahu registra, lexikálnej zásoby a sociolektu venoval M. Ološtiak (2010), vymedzujúci registrovú motiváciu lexikálnych jednotiek. V súlade s J. Bosákom (1996) a P. Odalošom (1997) považuje sociolekt za zastrešujúci pojem pre slangizmy, argotizmy a profesionalizmy a zároveň sociolekt za druh registra. Uvedený vzťah podradenosti a nadradenosti opiera o porovnanie registrovej motivácie so sociolektickou motiváciou, tvrdiac pritom, že všetky sociolekticky motivované jednotky sú aj registrovo motivované, no opačne to neplatí. „Za registrovo motivované pokladáme skupiny lexém, ktoré sa tradične vyčleňujú pod hlavičkou štýlovej diferenciacie, teda napr. administrativizmy, poetizmy, ako aj skupiny lexém, ktoré spĺňajú požiadavku preferenčnej situačnej podmienenosti pri svojej komunikačnej realizácii (napr. lexika detskej reči, športová lexika, konfesionálna lexika a pod.)“ (Ološtiak, 2010, s. 35). Pre registrovo motivované jednotky je teda príznačná vlastnosť situačnej podmienenosti, ktorú autor pripisuje aj sociolektom, pretože ich používanie tiež závisí od komunikačnej situácie.

Berúc do úvahy jeho spoločenskú a situačnú podmienenosť, vzťah podradenosti voči komunikačnému registru a vzťah nadradenosti voči jeho jednotlivým zložkám predstavuje sociolekt prechod od nespisovnej lexiky k situačne podmienenej komunikácii. Hoci sa v rámci sociolektu vyčleňujú jednotlivé skupiny nespisovných lexém, za jeho súčasť považujeme aj spisovné lexémy, keďže pri charakteristike reči istej spoločenskej skupiny nemožno ignorovať súbor prítomných spisovných jazykových jednotiek.

Záver

Na základe prezentovaných faktov sme dospeli k záveru, že komunikáciu medzi príslušníkmi istej profesijnej alebo záujmovej sféry možno skúmať indukzívne, t. j. od nespisovnej lexiky (terminologicky zastúpenou slangom, argotom a profesionalizmami) cez sociolekt (súbor spisovných aj nespisovných lexikálnych jednotiek a osobitostí na ostatných jazykových rovinách charakteristických pre istú skupinu) až ku komunikačnému registru (vplyv situačných premenných, ako napr. sociálna rola, a vzťah medzi komunikantmi na výber jazykových jednotiek a spôsob ich realizácie), alebo deduktívne – analýzou situačnej podmienenosti jazykového a parajazykového správania cez jazykové osobitosti príslušníkov istej záujmovej alebo profesijnej society až k nespisovným lexikálnym jednotkám.

Vzhľadom na spätosť komunikátu so sociálno-pragmatickými faktormi považujeme pri výskume komunikácie v profesijných a záujmových societach za najvhodnejší sociolingvistický prístup, pretože rešpektovaním extralingválnych a situačných premenných i konštánt umožňuje najadekvátnejšie zachytiť charakter komunikácie vybranej skupiny. V súvislosti s týmto prístupom pokladáme za vhodné východisko pri opise javov a vzťahov medzi komunikátom, komunikantmi a komunikačnou situáciou schému D. Slančovej a T. Slančovej (2012) ohraničenú na jednej strane sociálnou inštitúciou (jednotka s najvyššou mierou generalizácie) a na druhej strane textom, resp. žánrom a štýlom (jednotky s najnižšou mierou generalizácie). Túto štruktúru možno doplniť o sociolekt a jeho komponenty, prepájajúc tak schému D. Slančovej a T. Slančovej (2012) so schémou M. Ološtiaka (2010) – v rámci hierarchického usporiadania je sociolekt umiestnený na nižší stupeň ako MaKR a MiKR a slang, argot alebo profesionalizmy ako jednotlivé zložky sociolektu na najnižší stupeň hierarchie. Text, ktorý je výsledkom pôsobenia všetkých faktorov (sociálna inštitúcia,

komunikačná sféra, MaKR, MiKR, sociolekt a jeho zložky), možno potom v závislosti od konkrétnej komunikačnej situácie štylisticky i žánrovo zaradiť a charakterizovať. Z daných konštatácií teda vyplýva, že inklúzia uvedených faktorov jednak vyzdvihuje vzťah podradenosti a nadradenosti medzi komunikačným registrom, sociolektom a jeho komponentmi a jednak poukazuje na vplyv špecifik v rámci jednotlivých jazykových rovín i mimojazykových aspektov na celkový charakter komunikácie.

Literatúra

- BAKER, Mona. 1992. *In Other Words*. London : Routledge, 1992. 304 p. ISBN 0-415-03086-2
- BIBER, Douglas – CONRAD, Susan. 2009. *Register, Genre, and Style*. New York : Cambridge University Press, 2009. 352 p. ISBN 9780521677899
- BIBER, Douglas. 1995. *Dimensions of Register Variation: A Cross-Linguistic Comparison*. Cambridge : Cambridge University Press, 1995. 428 p. ISBN 9780521473316
- BOSÁK, Ján. 1996. Dialekty a sociolekty. In: *Studia Academica Slovaca* 25. Bratislava : Stimul, 1996, s. 25 – 30. ISBN 80-85697-31-9
- COUPLAND, Nikolas. 2007. *Style: Language Variation and Identity*. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 224 p. ISBN 9780521853033
- CRUSE, D. A. 1986. *Lexical Semantics*. Cambridge : Cambridge University Press, 1986. 310 p. ISBN 0 521 27643 8
- ČULENOVÁ, Eva. 2004. Komunikačné špecifiká prostredia športového karate. In: *Súčasná jazyková komunikácia v interdisciplinárnych súvislostiach*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2004, s. 187 – 198. ISBN 80-8055-979-1
- DOLNÍK, Juraj. 2007. *Lexikológia*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2007. 236 s. ISBN 978-80-223-2308-6
- DŽURŇÁKOVÁ, Anna – GÁLISOVÁ, Anna. 2010. O komunikačnom registri hokejistov. In: *VARIA XVII*. Bratislava : Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV, 2010. s. 90 – 95. ISBN 978-80-8084-550-6
- FINDRA, Ján. 2004. *Štylistika slovenčiny*. Martin : Osveta, 2004. 232 s. ISBN 80-8063-142-5
- GÁLISOVÁ, Anna. 2009. Poznámky ku komunikačnému registru hráčov kartových hier. In: *VARIA XVI*. Bratislava : Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV, 2009, s. 149 – 152. ISBN 80-89037-04-6
- HALLIDAY, M. A. K. 1968. The Users and Uses of Language. In: *Readings in the Sociology of Language*. Hague – Paris : Mouton, 1968, pp. 139 – 169.
- HALLIDAY, M. A. K. 1978. *Language as a Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London : Hodder Arnold, 1978. 256 p. ISBN 978-0713162592
- HOFFMANNOVÁ, Jana. 1997. *Stylistika a...* Praha : TRIZONIA, 1997. 200 s. ISBN 80-85573-67-9
- KRŠKO, Jaromír. 2004. Aspekty komunikácie marginálnych kultúr (na príklade graffiti). In: *Súčasná jazyková komunikácia v interdisciplinárnych súvislostiach*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2004, s. 199 – 209. ISBN 80-8055-979-1
- KRŠKO, Jaromír. 2014. *Úvod do toponomastiky*. Banská Bystrica : BELIANUM, 2014. 176 s. ISBN 978-80-557-0729-7
- MISTRÍK, Jozef. 1997. *Štylistika*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997. 598 s. ISBN 80-08-02529-8
- MISTRÍK, Jozef. 2002. *Lingvistický slovník*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002. 294 s. ISBN 80-0802704-5
- MRÁZKOVÁ, Kamila. 2014. Termín registr v soustavě pojmů sociolingvistiky a funkční stylistiky. In: *Registre jazyka a jazykovedy* 1. Prešov : FF Prešovskej univerzity, 2014, s. 102 – 108. ISBN 978-80-555-1161-0
- ODALOŠ, Pavol. 1997. *Sociolekty v basketbalovom a penitenciárnom prostredí*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela, 1997. 91 s. ISBN 808055031X
- OLOŠTIAK, Martin. 2010. Registrová motivácia lexikálnych jednotiek (o vzťahu medzi pojmami lexikálna zásoba, register, sociolekt). In: *Jazykovedný časopis*, roč. 61, 2010, č. 1, s. 31 – 42. ISSN 1337-9569

- ONDRUS, Pavel – HORECKÝ, Ján – FURDÍK, Juraj. 1980. *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980. 232 s.
- SLANČOVÁ, Daniela – SLANČOVÁ, Terézia. 2012. Komunikačný register ako alternatíva funkčného štýlu (na pozadí komunikácie v športe). In: *STIL 11*. Beograd : Međunarodno udruženje „Stil“ – Pravoslavni bogoslovski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2012, s. 177 – 187. ISSN 1451-3145
- SLANČOVÁ, Daniela – SLANČOVÁ, Terézia. 2014. *Reč pohybu, autority a súdržnosti : pragmatická analýza trénerského komunikačného registra v komunikácii s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta športu, 2014. 282 s. ISBN 978-80-555-1115-3
- SLANČOVÁ, Daniela – ZAJACOVÁ, Stanislava. 2007. Komunikačný register ako prostriedok verbálnej socializácie dieťaťa. In: *Jazyk a komunikácia v súvislostiach II*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2007, s. 153 – 163. ISBN 978-80-223-2427-4
- SLANČOVÁ, Daniela. 1999. Potrebuje reflexia súčasnej slovenskej jazykovej situácie pojem register? In: *Retrospektívne a perspektívne pohľady na jazykovú komunikáciu I*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta a Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela, 1999, s. 93 – 100. ISBN 80-8055-287-8
- Velký sociologický slovník*. 1996. Praha : Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-310-5
- ZAJACOVÁ, Stanislava. 2010. K niektorým znakom imitovaného komunikačného registra učiteľky v rolových hrách detí. In: *VARIA XVII*. Bratislava : Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚĽŠ SAV, 2010, s. 497 – 512. ISBN 978-80-8084-550-6
- ZAJACOVÁ, Stanislava. 2012. Reč orientovaná na psa. In: *VARIA XX*. Bratislava : Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚĽŠ SAV, 2012, s. 671 – 681. ISBN 978-80-970561-3-1

Summary

The paper deals with the communication within hobby and professional groups. Relying on Slovak as well as foreign literature and researches, the author describes how specific features of the communication in the given environment can be analysed. She claims that such communication can be studied partially or comprehensively – partial researches rely on the analysis of a particular level of language (mainly lexical) and deal with non-standard lexical components of sociolect (slang, argot, professionalisms); complex researches rely on the communication situation and other situational parameters and deal with the communication register. Based on the characteristics of slang, argot, and professionalisms and on the relationship between sociolect and communication register, the communication within given spheres can be comprehensively analysed by induction or deduction – from non-standard lexis to sociolect to communication register or vice versa.